

פלורליסטית, שבה ישכנו דתיים וחילוניים אלה לצד אלה, תוך דרישה פורה. האדם הדתי העיקרי אינו יכול לראות אלא חברה דתית, שבה החילוניים הריקניים, חסרי הערכים והמוסר, יחזרו בתשובה.

משוםכך עלו בתוהו כל הנסיונות התמימים של שימרון פרס, במשך תשמו"ו, לקרב את הדתיים אל מישלגתו. להדש את הברית ההיסטורית, לשמור על הסטאטוס-קוו, ליצור "הידברות" בסוף השנה היה המחנה הדתי כולו קיצוני יותר מאשר בראשיתה, קרוב יותר לליכוד ולתחיה, ורחוק יותר מן המערך. החרוץ היחיד של תשמו"ז בוינה זו היה ראשיתו של רתע חילוני, שהתבטא כמעשים שלא עלו אף על הדעת עוד בשנה שלפני כן: שריפת בית-כנסת, קריעת סיפריית-פילה, הכאת הדתיים.

והשוב מזה: מרי אורחי חילוני, שהכריח את שריפת-החרדי, יצחק פרץ, להנהיג לפחות לתקופה קצרה את שעות-הקייץ. קרוב לוודאי שזהו סימן לבאות. העימות החילוני-דתי יחריף. הוא יהיה חלק מן העימות הכללי על נפש ישראל, העימות בין בני-אור לבני-חושך.

מעניינת במיוחד ההצטלכות של הבעיה חילוני-דתיים עם הבעיה של מערכיים-מיוזרחים. כי הדנקות במסורת הדתית היא חלק מן המורשה המיוזרחי, והמוני הציבור המיוזרחי הם דתיים יותר, כאופן כללי, מהמוני הציבור האשכנזי. האם התקרמותו של הציבור המיוזרחי לעמדת-השפעה במדינה תחזק את הכפייה הדתית?

לכאורה זה נראה כך. כיטא חשש זה בצורה חריפה ביותר דווקא זאב ז'בוטינסקי, הקדושה-העליון של הליכוד.

ז'בוטינסקי היה חילוני קיצוני. במאמר חשוב (אך גנוז) התנגד בחריפות להשתלכות ישראל במרחב, מפני שבמזרח אין הפרדה בין הדת והמדינה. תוך כדי כך פסל ז'בוטינסקי את היהדות המיוזרחית כולה, מפני שאינה רוגלת בהפרדה זו.

אך למעשה אין הדברים כך. הדתיות המסורתית של המוני היהודים המיוזרחים שונה מאוד מן הדתיות התוקפנית של החרדים והלאומנים גם יחד. היא היתה תמיד פרטית יותר, סובלנית יותר.

רק בבואם ארצה סופחו העולים מארצות-ערב למחנה הדתי הקיצוני. לראשיהם הודבקו כיפות, במערכת-החינוך הדתית הוחדרו בהם כל השנאות והקנאות של החרדיות האשכנזית.

היה זה, למעשה, חלק מתהליך הכפייה של הערכים המערביים על הציבור המיוזרחי, תוך שלילת עצמיותו. תם. אין זה מיקרה כי בראש גוש-אמונים, תנועת כהנא והכיתות החרדיות עומדים אשכנזים. הקיצוניות נוסח יצחק פרץ ("עין תחת עין, שן תחת שן") אינה אלא חיקוי. חלק מן החקיינות הכללית של הדרור הקודם של העסקנים המיוזרחיים.

● הצלבנים העיניים

ל מראית-עין מתנהלים בישראל עשרות מאבקים שונים, במיגזרים שונים וביורות שונות, ואין קשר בין אחד לשני. אך למעשה זהו מאבק אחד, מאבק כולל. וכל הנהרות זורמים אל הים, כך מתנקזים כל המאבקים החלקיים — דתיים ועדתיים, לאומיים וחרברתיים, כלכליים ומעמדיים — אל תוך המאבק הגדול האחד על דמותה של ישראל.

זה מול זה עומדים שני דגמים, מעורפלים, מטושטשים, אך נתפסים בהכרה או בתת-ההכרה.

מכאן: מדינת-ישראל הקולוניאלית, המספחת והמתפשטת, המנשלת עם אחר ורודה בו, הסוגדת יותר ולאמונות דתיות עתיקות-חרשיות; שבה הרמוקרטיה מוגבלת כיום ליהודים ותצטמצם בהכרח גם לגבי היהודים, עד שתיעלם כליל במדינת-הלכה טוטאלטרית, דתית-לאומנית-גזענית-שוביניסטית. מדינה זו לא תוכל לעולם לעשות שלום ולחיות בשלווה. היא תהיה תפוסה במעגלי-קסמים של אלימות, פיגועים ומילחמות, עד שסופה יהיה כסוף הממלכות היהודיות בימי הבית הראשון והשני, והפעם כשואה גרעינית שתחריב את המרחב, וישראל בתוכו.

ומכאן: מדינת-ישראל המשתחררת מן המציאות הקולוניאלית, שתחזיר את השטחים תמורת שלום; שתשתלב במרחב מבחינה כלכלית ומדינית, שתיער את כושרה הצבאי להגנה עצמית בלבד, שתקיים דמוקרטיה פלורליסטית ומדינת-חוק, שבה יהיה שיוויון בין כל האזרחים — גברים ונשים, אשכנזים ומיוזרחיים, יהודים וערבים; שתהיה פתוחה לתרבות העולם, שתושש ידה לעמים המשתחררים ולאנושות המתקרמת ככל אתר ואתר.

אף אחד משני הרגמים האלה לא יקום בשלמותו מן היום למחר. המאבק ביניהם יהיה ארוך ורב-תהפוכות, וכל מעשה של אדם בישראל הוא חלק ממנו.

אדם יחיד יכול לפרוש מן המאבק, פרישה זו יכולה ללבש צורות שונות: הניתקות מן המציאות ("הגירה פנימית"), התייאשות, שקיעה בצנינות. אך החמורה מכולן — היא הפרישה הפיסית — "הירידה".

בכתבה משדרת קצרה, שעוררה רבים רחבים, תוארה השנה דמותו של גבריאל (גברוש) ל. רפורט גיבור לאומי, איש-פלמ"ח וחבר-קיבוץ, שהוא כמעט ארכיטיפוס של איש ארץ-ישראל העובדת, איש השמאל הישן. בסיום הכתבה הוזכר, ככדור אגב, כי כל שלושת בניו של איש זה חיים עם משפחותיהם בלוס-אנג'לס. בכתבה לא הוזכרה עובדה מאלפת נוספת: שהבת של האיש היא חוזרת בתשובה, החיה בהתנחלות.

אין מרבים בישראל לדבר ברצינות על "הירידה". אולם היא מהווה חלק רבי-משמעות של התמונה הכללית.

במילחמת-השיחרור האמריקאית נודעה התופעה של המיי-ליציות הנעלמות. לא פעם מצא המצביא, ג'ורג' וושינגטון, ערב קרב מכריע, כי גייסותיו נמוגים. לוחמיט שהתגייסו לתקופת-זמן

בחוריישיבה אחרי שריפת תחנת אוטובוס — וכנגד, שריפת סיפרי תפילה ומרי-אורחי

אבירים צלבניים במאה ה-12: בעיה של עדות-המיזרח והקות הדם המתמדת מן העורק

מדינה זו עלולה לאבד את נפשה, לשקוע בכביה קולוניאלית שאין ממנה מוצא, להידרדר לתהומות של מילחמות, אשר כהן יופעל ביום מן הימים נשק גרעיני, כימי וביוולוגי, ולהצמיח מתוכה מיטטר טוטאלטרי דתי-גזעני.

ישראל יכולה לרדת מן הבימה ההיסטורית כפי שעתה עליה, כאפיזודה חולפת בתולדות העם היהודי.

מדינה זו עלולה גם להתגבר על כל הסכנות האלה, לצאת מן המינהרה אל האור הגדול ולשגשג כמדינה החיה בשלום במרחב, המכתת לפחות חלק מחרבותיה לאתים, המקיימת דמוקרטיה לדוגמה והפורחת במדע ובטכנולוגיה, כפי שחוו אבות הציונות, כל האפשרויות פתוחות. במאבק בין אלוהים והשטן, בין אורמאן ואהרימאן, בין אור וחושך, האדם הוא הקובע את גורלו.

אולי זהו הקסם העיקרי של המדינה, המימד המעניק ריגוש להרפתקה ששמה ישראל. הכל פתוח, והכל ניתן. כל אדם בישראל משתתף בהרפתקה זו, וקובע במעשיו, לכל אדם בה צריך שתהיה ההרגשה כי הוא משפיע.

ישראל היא מדינה קטנה במימדיה, היא צעירה, רפוסיה טריים ואינם מושלמים. הכל הוא עדיין במצב של התהוות דינאמית. אורח ישראלי אינו בורג במכונה גדולה, כמו היחיד במעצמת-ענק ותיקה.

המאבק הוא עדיין בעיצומו, בתחילתו. אין שום סיבה לכוחות האור להתייאש, להרפות, לערוק, כשם שאין להם סיבה לצהול ולעלות. המציאות של ישראל משתנה במציאות. כוחות חדשים מתגבשים ועולים, אולי הם שונים מן הדפוסים אשר מייסדי המדינה חזו אותה מראש. אולם זוהי המציאות של ישראל. הכוחות הפועלים בה הם כוחות אמיתיים, ורק מתוך חיוב החיים, מתוך נכונות לקדם ברכה כל דבר חדש ורענן, מתוך חדות-חיים וחרות-מאבק אפשר להשתתף בעיצוב העתיד.

זהו ההרפתקה ששמה ישראל.

קצובה שנעלמו בתום הזמן, והשאירו אחריהם את המצביא ותוכניותיו.

במאבק הגורלי על דמות ישראל יכול היחיד לכרות שביתת-נשק פרטית משלו. הוא יכול להתפטר מן האחריות, לעבור לארץ אחרת ולעקוב אחרי הקרב מרחוק. ובמיקרים לא-מעטים: להפוך לסופר-פטריוט, לכנות כל שזחר-שלום ישראלי בשם בוגד, להריע ממרחק בטוח לאבירי המילחמה ולאויבי הדמוקרטיה בישראל, בעודו נהנה בעצמו מכל הגאות השלום והדמוקרטיה כמולדתו החדשה.

הירידה היא סכנה לקיום המדינה, אולי החמורה שבכולן. זוהי הקוטר-המתמדת מעורק פתוח.

יש לכך דוגמה היסטורית מפחידה, שגם עליה אין אוהבים לדבר בישראל. לפני 900 שנה באו הצלבנים לארץ והקימו את ממלכותיהם, שהתקיימו כ-200 שנה. יש קווי-דמיון רבים בין ממלכת-ירושלים הצלבנית ומדינת-ישראל הציונית. גם הצלבנים ידעו את מאבק העדות בין נוצרים מערביים ומיוזרחיים: את הוויכוח בין מיסדרים דתיים תוקפניים ושזחר-סיפוח ובין חילוניים שביקשו להשתלב במרחב, גם הם היו תפוסים כמעגלי-קסמים של אלימות, פיגועים ומילחמות, למרות שביתות-נשק והסכמי-שלום זמניים; גם הם היו תלויים בורם בלתי-פוסק של כסף ועולים חדשים מן המערב.

גורמים רבים, לאומיים ובינלאומיים, גרמו להתמוטטותן של ממלכות הצלבנים, עד שאחרוני הצלבנים נרדקו לים, פשוטו כמשמעו, מן המוח של עכו. אך לדעת חוקרים חשובים היה הגורם הקטלני ביותר: תופעת הירידה.

ככל שעבר הזמן, כך גבר היואש והתיסכול בקרב החברה הצלבנית. מיטב בניה ולוחמיה הפיקו מסקנה אישית וחזרו לארצות-מוצאם, מעבר לים. ממלכות-הצלבנים לא נהרסו מבחוץ, אלא התמוטטו מבפנים.

● חדות המאבק

ל מי שנשאר בארץ הוא חייל במילחמה על ישראל, על נפשה ועתידה — מכאן או מנגד.